

A centrális vénás oxigén szaturáció és a veno-arteriózus széndioxid rés, mint reszuszcitációs végpontok vérzéses sokkban

Dr. Németh Márton Ferenc

Szegedi Tudományegyetem

Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézet

Témavezető:

Prof. Dr. Molnár Zsolt, PhD

PhD Tézis

Szeged

2017

Bevezetés

A világon évente több mint 200 millió sebészeti beavatkozást végeznek általános vagy regionális anesztéziában. Az 1980-as években a napi rutinba bevezetett biztonsági standardok, mint például a pulzoximetria és kapnográfia ellenére a fejlett országokban a morbiditás 3-17%, míg a mortalitás 0.4-0.8% között mozog a posztoperatív időszakban. Az utánkövetéses vizsgálatok alapján a műtéten átesett betegek között magasabb az egy éves mortalitás szemben a kor és nem alapján társított normál populációban, továbbá, azon betegeknél akik az egészségügyi erőforrásokat jobban terhelik magasabb a komplikációk és halandóság aránya és hosszabb kórházi tartózkodást igényelnek. Ezen magas kockázatú betegeknél, mind a posztoperatív morbiditás, mind a mortalitás többszöröse az átlagos rizikóval bíró betegekéhez képest.

Az oxigén kereslet és kínálat közötti egyensúly magas kockázatú betegeknél

A hemodinamikai optimalizálás kulcsfontosságú kritikus állapotú betegeknél, mind a műtőben, mind az intenzív osztályon. A szöveti oxigenizációt alapvetően az oxigén kereslet-kínálat közötti egyensúly határozza meg.

$$DO_2 = SV \times HR \times (Hb \times 1.34 \times SaO_2 + (0.003 \times PaO_2)) = CO \times CaO_2$$

$$VO_2 = CO \times (CaO_2 - (Hb \times 1.34 \times SvO_2 + (0.003 \times PvO_2))) = CO \times (CaO_2 - CvO_2)$$

$$OER = VO_2 / DO_2$$

DO_2 – oxigén szállító kapacitás, SV – verőtér fogat, HR – szív frekvencia, Hb – hemoglobin, SaO_2 – artériás oxigén szaturáció, PaO_2 – artériás vér oxigén parciális nyomása, CO – szív perc-tér fogata, CaO_2 – artériás vér oxigén tartalma, VO_2 – oxigén fogyasztás, SvO_2 – kevert vénás vér oxigén szaturációja, CvO_2 – kevert vénás vér oxigén tartalma.

A két egyenlet közötti leglényegesebb különbség az artériás és vénás oxigén tartalom, melyet elsősorban az artériás és a vénás oxigén szaturáció határoz meg. Teoretikusan, mivel az egyenlet többi eleme megegyezik, a vénás oxigénszaturáció mérése alkalmas lehet a VO_2 és DO_2 egyensúlyának monitorizálására kritikus állapotú betegeknél. Ugyanis, ha a DO_2 bármilyen oknál fogva csökkenni kezd, a szervezet kompenzáló mechanizmusai révén, az

oxigén extrakció egy bizonyos pontig változatlan marad, azonban ha ezek kimerülnek, a VO_2 legfőbb meghatározója a DO_2 lesz.

Az oxigén fogyasztás monitorozása

Kevertvénás oxigén szaturáció – centrálisvénás oxigén szaturáció

A pulmonális artériában mért kevert vénás oxigén szaturáció (SvO_2) a teljes test oxigén kereslet kínálat arányának az egyik mutatója. Mivel mérése nehezen kivitelezhető a mindennapi klinikai rutinban, ezért a vena cava superiorban mért centrális vénás oxigénszaturáció ($ScvO_2$) megfelelő alternatívája lehet az SvO_2 -nek. Az $ScvO_2$ normál értéke 67-77% körül mozog, 5-8%-al magasabb, mint az SvO_2 -é. Annak ellenére, hogy ezen paraméterek abszolútértékei különböznek, trendjeik együtt mozognak különböző kórállapotokban.

Mind az alacsony DO_2 , mind a magas VO_2 csökkenti az $ScvO_2$ értékét, míg normalizálódásuk esetén az visszatér a fiziológiás tartományba. Ezáltal az $ScvO_2$ alkalmas lehet a VO_2 és DO_2 arálynak monitorizálására a betegágy mellett a klinikai gyakorlatban.

Laktát metabolizmus

Az anyagcsere folyamatok során 1500 mmol laktát keletkezik naponta, amelynek metabolizmusát követően a szérum koncentrációja kevesebb, mint 2 mmol/l. Kritikusállapotú betegeknél a magas laktátszint az egyik legfontosabb alarmírozó jele az oxigénadósságnak, hipoperfúzióknak és sokknak. De, emelkedett laktátszintet idézhet elő az is, ha a Cori-körben a lebontása zavart szenved, mint máj és veseelégtelenségben. Ezek alapján a "laktát clearance"-t a termelés és lebontás szummációja határozza meg kritikusállapotú betegeknél, amely az egyik legerősebb prediktora a morbiditásnak és mortalitásnak.

Veno-arteriális szén-dioxid rás

A veno-arteriális szén-dioxid rás a mindennapi klinikai rutinban könnyedén alkalmazható paraméter, ha a betegnél artériás és centrális vénás vérgáz nyerhető egyszerre. Számításakor a centrális vénás vérgázban mért parciális szén-dioxid nyomást kivonjuk az artériás vérgázban mért értékből. Fiziológiásan értéke 6 Hgmm alatt van. Anaerob körülmények között a hidrogénionok kis része keletkezik a laktát szintézis során, míg nagy részük az adenzin-

trifoszfát hidrolízise során jön létre. Ezeket a hidrogénionokat a bikarbonát puffer rendszer semlegesíti a karboanhidráz enzim segítségével, ezáltal emelve a szén-dioxid parciális nyomását. Kielégítő keringés esetén a szén-dioxid kimosódik a szövetekből, ezáltal a szén-dioxid rész a fiziológias tartományban marad. Azonban amikor az áramlás bármilyen okból lecsökken, a lassult szöveti keringés miatt a vér több szén-dioxidot képes felvenni és a szén-dioxid rész megnő.

Vérzés és vörösvértest transzfúzió

Vérzés esetén a beteg vörösvértestet és folyadékot egyaránt veszít. Mindkettő vesztesége jelentős szerepet játszik VO_2 és DO_2 közötti egyensúly felborulásában. A vérvesztésig folyadékkal történő pótlása helyreállíthatja a keringő vérvolument, ennek ellenére a hemodilúció miatti alacsonyabb hemoglobin szint továbbra is elégtelen DO_2 -t eredményezhet, melyet csak vörösvértest transzfúzióval lehet rendezni. Ez azonban egy kétélű fegyver. Egyrészt életmentő beavatkozás, míg a másik oldalon az allogén transzfúzió rizikói állnak, ezért a klinikusoknak kettő kérdést kell megválaszolniuk: 1) melyik paramétert használják transzfúziós triggernek és 2) hogyan határozzák meg a transzfúzió hatékonyságát?

Napjainkban publikált számos kísérlet és klinikai vizsgálat alátámasztotta, hogy a hemoglobin szint mellett olyan élettani transzfúziós triggerrek, mint például az $ScvO_2$, segíthetnek a klinikusoknak az optimális hemoglobin szint kiválasztásában a szöveti oxigén igény, a fenálló kórállapot és a vérvesztesség együttes mérlegelését követően.

Célkitűzések

A kórélettani folyamatok évtizedek óta tartó intenzív kutatásának ellenére mind a mai napig nincs egységes konszenzus a hemodinamikai optimalizálás során alkalmazott folyadékterápiás végpontokról. Ezért kidolgoztunk egy állatkísérletes vérzés-folyadékreszuszcitáció modellt, hogy az alábbi hipotéziseinket vizsgálhassuk:

1. Az ScvO₂, dCO₂ és laktát szint kinetikájának leírása és terápiás végpontként történő alkalmazhatóságának vizsgálata moderált vérzés és folyadék reszuszcitáció során kísérletes körülmények között.
2. Az ScvO₂ mint az oxigén extrakció és a dCO₂ mint hemodinamikai paraméter együttes alkalmazhatóságának vizsgálata transzfúziós triggerként moderált vérzéses sokkban.
3. A verőtér fogat és perctér fogat vezérelt folyadék reszuszcitáció ScvO₂ és dCO₂-re gyakorolt hatásának összehasonlítása moderált vérzés és folyadék terápia során.

Módszerek

A kísérletek kivitelezése során az állatokat a NIH ajánlásban leírtak alapján kezeltük. A engedélyeket a Szegedi Tudományegyetem Állatetikai Bizottsága hagyta jóvá az alábbi számon: V./142/2013.

Az állatok instrumentációja

Vietnámi törpesertéseken az anesztézia indukciója intramuscularis ketamin (20 mg/kg) és xylazin (2 mg/kg) kombinációval történt. Az anesztézia fenntartását perfúzoron adagolt propofollal (6 mg/kg/hr iv.) és bólusokban adott nalbuphinal (0.1 mg/kg) értük el. Az endotracheális intubációt követően az állatokat 10 ml/ttkg-os légzési térfogatokkal lélegeztettük, a légzési szám beállításával az artériás szén-dioxid parciális nyomását 35-45 Hgmm és az artériás pH-t 7.35 és 7.45 között tartottuk. Az anesztézia mélységét az állkapocs tónusával monitoroztuk. Az anesztézia indukcióját követően a jobb vena jugularis interna, jobb arteria carotis interna és jobb arteria femoralis kanülálása történt. Az állatok testhőmérsékletét melegítő párnával tartottuk a fiziológiás($37\pm 1^\circ\text{C}$) tartományban.

Az invazív hemodinamikai monitorozást transzpulmonális termodilúcióval, a PiCCO-technológia alkalmazásával végeztük, az arteria femoralisba és a vena jugularis internábahelyezett kanülök segítségével (PULSION Medical Systems, Németország).

Verőtérfogat vezérelt vérzés és folyadék terápia: kísérlet-1

Az instrumentálást követően az állatokat 30 percig stabilizálódni hagytuk, majd kiindulási (T_{bsl}) hemodinamikai, és vérgáz méréseket végeztünk. A mérések után az állatokat a verőtérfogat index 50%-os csökkenéséig (T_0) véreztettük, majd a méréseket megismételtük. Az $\text{SVI}_{\text{bsl}}-\text{SVI}_{T_0}$ különbséget négy egyenlő célértékre osztottuk, amelyeket 4 lépcsőben kívántuk elérni (T_{1-4}) a folyadékterápia során. Minden mérési pont elérését követően 20 percet hagytunk az új egyensúly helyreállítására, majd ismét hemodinamikai és vérgáz méréseket végeztünk.

Perctérfogat vezérelt folyadék reszuszcitáció: kísérlet-2

Az állatok instrumentációja és monitorozása az előző kísérletben leírtakhoz hasonlóan történt. A 30 perc ekvilibrációt követően alap (T_{bsl}) hemodinamikai, vérgáz méréseket végeztünk. Ezután az állatokat ismét a kiindulási SVI 50%-os csökkenéséig véreztettük (T_0), majd a méréseket megismételtük. Az állatokat az előző kísérlethez hasonlóan reszuszcitáltuk, azzal a különbséggel, hogy a $CI_{bsl}-CI_{T_0}$ értéket osztottuk fel négy lépcsőre és így perctérfogat vezérelten irányítottuk a folyadék terápiát.

Eredmények

Verőterfogató vezérelt reszuszcitáció : kísérlet-1

Tizenkettő 23 ± 5 kg-os állat 6 órás koplaláson esett át preoperatíván, azonban vizet szabadon fogyaszthattak. Véreztetés során 314 ± 65 ml vér került lebocsátásra, hogy elérjük az 50%-os csökkenést az SVI-nél. Reszuszcitációhoz 951 ± 307 ml krisztalloid infúziót alkalmaztunk összesen T_4 időpontig, hogy elérjük az $SVI_{T_{bsl}}$ -értéket.

Az oxigén adósság mérése

A véreztetést követően a DO_2 lecsökkent és javuló tendenciaellenére a kísérlet során végig szignifikánsan alacsonyabb maradt T_{bsl} -hoz képest a folyadék reszuszcitáció során. A hemoglobin szint szintén lecsökkent T_{bsl} -ról T_0 -ra, és alacsonyabb maradt a kísérlet végéig, valamint szignifikánsan alacsonyabb volt T_4 időpontban T_{bsl} -hoz képest. A VO_2 megnőtt a véreztetést követően és annak ellenére, hogy szintje emelkedett maradt, nem volt szignifikáns különbség T_{bsl} és T_4 között. Az oxigén extrakció (VO_2/DO_2) szintén megemelkedett T_0 -ra, és annak ellenére, hogy javuló tendenciát mutatott, a kísérlet végére nem normalizálódott. A laktát szint megemelkedett T_{bsl} -ról T_0 -ra és nem szignifikáns csökkenést mutatva a kísérlet során végig magas maradt T_4 -ig.

Az $ScvO_2$ kinetikája hasonlóan mozgott, mint a VO_2/DO_2 . Szintje T_{bsl} -ról T_0 -ra lecsökkent, majd folyadék visszatöltés hatására értéke T_4 -re megemelkedett. Annak ellenére, hogy az $ScvO_2$ a fiziológias tartományba tért vissza T_4 időpontra, 5%-al alacsonyabb értéket mutatott T_{bsl} -hoz képest.

A dCO_2 értéke majdnem kétszeresére emelkedett véreztetés hatására és lépcsőzetesen normalizálódott a folyadék reszuszcitáció során. A kísérlet végére a normál tartományba, a kiindulási értékére tért vissza.

Az $ScvO_2$ és az SVI között erős szignifikáns pozitív korreláció, míg az SVI és a dCO_2 között erős szignifikáns negatív korreláció volt. A dCO_2 és az oxigén extrakció között erős szignifikáns negatív korreláció volt tapasztalható.

Perctérfogat vezérelt reszuscitáció : kísérlet-2

Tizenkettő, 27.54 ± 5.46 kg-os állatot a kísérlet-1-ben leírtakhoz hasonlóan instrumentáltunk és monitoroztunk. Az SVI 50%-os csökkenéséhez 479 ± 101 ml vért kellett leengedni és 900 (850-1780) ml infúziót-t kellett visszatölteni perctérfogat vezérelten, hogy a $CI_{T_{bsl}}$ -t elérjük.

Az oxigénadósság mutatói

Véreztetés hatásra a DO_2 szignifikánsan lecsökkent, majd perctérfogat vezérelt folyadék reszuscitáció végén T_4 időpontban a DO_2 szignifikánsan alacsonyabb maradt T_{bsl} -hoz képest. Az oxigén extrakció a véreztetést követően megnőtt és hasonló trendet mutatott, mint a kísérlet-1-ben. Az $ScvO_2$ a T_{bsl} időpontban a normál tartományban volt, majd a véreztetést követően értéke lecsökkent, és a kísérlet végére T_4 időpontban szignifikánsan alacsonyabb értéken maradt. A csökkenés T_{bsl} -ról T_0 -ra 22.5% és T_4 időpontban az $ScvO_2$ 15.1%-al alacsonyabb volt, mint a kiindulási értéke. A dCO_2 a normál tartományban volt T_{bsl} időpontban, ezt követően a vérzés során értéke szignifikánsan megemelkedett. Bár értéke T_{2-4} időpontokban nem volt szignifikánsan magasabb a kiindulási értékhez képest, de a kóros tartományban mozgott.

Diszkusszió

Az ScvO₂kinetikája perctérfogat és verőtérfogat vezérelt folyadékterápia során kontrollált vérzéses sokkban

Hipovolémiában a folyadékreszuszcitáció elsődleges célja a megfelelő szöveti DO₂ helyreállítása. Verőtérfogat vezérelt véreztetés és folyadékpótlás során a DO₂ szignifikánsan lecsökkent és szignifikánsan alacsonyabb értékre tért vissza a kísérlet végére. Ezt a jelenséget a hemodilúció okozta alacsonyabb hemoglobin szinttel lehet magyarázni. Véreztetést követően a DO₂ csökkenésével nőtt a VO₂ és az oxigén extrakció. Az ScvO₂ kinetikája jól jelezte ezen változásokat.

Az alacsony ScvO₂ az egyik vészjelző paramétere az elégtelen szöveti oxigén ellátottságnak, ezért alacsonyabb értékeinél a klinikusnak diagnosztikus és terápiás lépéseket kell tenni a szöveti hipoxia elkerüléséért. Műtéti anesztézia során azonban a betegeknél az ScvO₂ gyakran magasabb, mint 80%, ami a narkózis, és lélegeztetés miatti csökkent igénnyel és felhasználással magyarázható. Ilyen esetekben a „normális érték” tartományát a klinikusnak újra kell értelmeznie és magasabb értékeket kell elfogadni, mint célérték.

Egy nemrégiben megjelent felmérés adatai szerint, a magas kockázatú sebészi betegeknél a posztoperatív alacsony ScvO₂ esetén a komplikációk száma magasabb volt. Az ScvO₂ legjobb küszöbértéke, amely a betegeket szövődményes és szövődménymentes csoportokra osztotta, 73% volt. Egy másik klinikai vizsgálatban, ahol az oxigén extrakciót 27% alatt kívánták tartani a kezelt csoportban, azaz az ScvO₂-t 73% felett, az intervenciók hatására csökkent a szervi diszfunkciók és a kórházban eltöltött napok száma egyaránt. Munkacsoportunk által nemrég publikált klinikai vizsgálatban az intraoperatív hemodinamikai optimalizálás hatására az ScvO₂ által kezelt csoportban alacsonyabb volt a szervi diszfunkciók száma, és magasabb a 28 napos túlélés is, szemben a konvencionálisan kezelt csoporttal.

Mostani kísérleteink egyik fontos eredménye, hogy az ScvO₂ szignifikánsan alacsonyabb értéket ért el a folyadék reszuszcitáció végére, mintegy 5%-os különbséggel, annak ellenére, hogy a verőtérfogat a kiindulási értékre tért vissza. Ez a különbség a perctérfogat vezérelt csoportban még kifejezettebb volt, ahol az ScvO₂ 15%-al volt alacsonyabb kísérlet végére a kiindulási értékéhez képest. Mind a két kísérletben az ScvO₂ csökkenésére a magyarázatot a

hemoglobinnak a vérzésre illetve a hemodilúció okán bekövetkezett szignifikáns csökkenése adja.

Vérzés során a beteg mind hemoglobint, mind pedig folyadékot veszít, mindkettővel rontva a DO_2 -t. A folyadék veszteség a perctérfogat csökkenésével jár, míg a hemoglobin hiánya az artériás vér oxigén tartalmának csökkenését eredményezi. Folyadék terápiával csak az egyik komponenst pótoljuk, így az oxigén szállító kapacitás csak részben javul. Ezt a jelenséget láthatjuk mindkét kísérletben. A kísérlet-1 során a folyadék terápiára a verőtérfogat normalizálódott, azonban az alacsonyabb hemoglobin szint miatt az oxigén szállító kapacitás elégtelen maradt. A kísérlet-2-ben a kísérlet végére az állatok súlyosan alulreszuszitáltak maradtak, amit a T_4 időpontban mért alacsony $ScvO_2$ is jelzett. A vérzés okozta szimpatikus idegrendszeri aktiváció fokozta az oxigén felhasználást, amit mind a kettő kísérlet véreztetési fázisában tapasztalhattunk. A kísérletek végére ez a fokozott oxigén igény többé-kevésbé normalizálódott. Mindkettő kísérletben az $ScvO_2$ kinetikája jól tükrözte az oxigén kereslet és kínálat változását véreztetés és folyadékterápia során.

Kísérleteinknek fontos üzenete van a mindennapi klinikai gyakorlatszámára. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a műtét kezdetén mért $ScvO_2$ -t célértékként kezelve folyadék terápiát irányítani félrevezető és folyadéktúltöltéshez vezethet. A kiindulási értékhez képest az alacsonyabb $ScvO_2$ további folyadék adást indikálhat annak ellenére, hogy a keringő térfogat és ezáltal az SVI már normalizálódott.

ScvO₂ és vörösvérsejt transzfúzió

A perioperatív időszakban észlelt alacsony hemoglobin szint magasabb morbiditással és mortalitással jár, ezért az anémia korai kezelése kötelező, különösen magas kockázatú betegeknél. A korábban alkalmazott "10/30"-as szabályt felváltotta a restriktívebb szemléletű koncepció ahol a hemoglobin transzfúziós célértéke 70-90g/l közötti, a páciens társbetegségeitől függően. Ezt a paradigma váltást a multicentrikus randomizált TRICC-vizsgálat csak megerősítette, ahol a liberális szemléletű transzfúziós protokoll nem tudott hasznot felmutatni a restriktív szemlélettel szemben, ahol a transzfúziót 70g/l alatt indikálták. Azon betegek alpopulációja, akik „speciális” társbetegségekkel, mint például az iszkémiás szívbetegség, vagy központi idegrendszeri társbetegséggel rendelkeznek, ezen transzfúziós protokollok nem alkalmazhatóak. Ezeknél a betegeknél a szöveti oxigenizáció monitorizálása

segítheti a klinikusokat a megfelelő hemoglobin célérték kiválasztásában és a terápia individualizálásában.

A vörösvértest transzfúzióval a legfontosabb célunk nem a hemoglobin szint emelése, hanem a vér oxigén szállító kapacitásának növelése, és ezáltal az oxigén kereslet-kínálat arányának helyreállítása. Ezen változások monitorozására alkalmas az ScvO₂.

Amennyiben a beteg megfelelően van folyadékkal töltve (pulzusnyomás variabilitás, verőtérfogat variabilitás, dCO₂ fiziológiás tartományban vannak), az alacsonyabb ScvO₂ jelezheti, hogy csökkent hemoglobin szint miatt károsodott az oxigén szállító kapacitás és a beteg transzfúzióra szorul. Eredményeink alapján az ScvO₂, mint alternatív transzfúziós trigger, további támpontként szolgál a klinikusoknak a VO₂/DO₂ nyomonkövetésében és a transzfúzió indikációjának felállításában. Azonban eredményeink rávilágítanak arra is, hogy az ScvO₂ kizárólagos alkalmazása, mint terápiás végpont, félrevezető lehet és mérésével nem kaphatunk meg minden választ vérzés-folyadék reszuszcitáció során. Az ScvO₂ egyik komplementer paramétere lehet a dCO₂ nemcsak a folyadék terápia, hanem transzfúzió során is hemodinamikai optimalizálás során.

A dCO₂ kinetikája verőtérfogat és perctérfogat vezérelt folyadék reszuszcitáció során vérzéses sokkban

Kísérleteinkben a vérzés hatására a dCO₂ megemelkedett, majd a folyadékreszuszcitáció végére a T_{bsl} értékre tért vissza. Hemorrágia során az SVI és a hemoglobin szint lecsökkent, míg a laktát szint majdnem a kétszeresére emelkedett, jelezve az anaerob metabolizmus okozta szöveti hipoxiát. Az SVI fokozatos normalizálódásával a szén-dioxid szöveti kimosódása is javult, majd a kísérlet végére a kiindulási értékre tért vissza. **Kísérlet-2**-ben perctérfogat vezérelt reszuszcitáció során a dCO₂ a patofiziológiás tartományban maradt a kísérlet végére, annak ellenére, hogy a T₂ időponttól nem volt szignifikáns különbség T_{bsl}-hoz képest. Eredményeink további bizonyítékként szolgálnak arra vonatkozóan, hogy a dCO₂ emelkedett értéke inadekvát szöveti keringést jelezhet, mivel az első kísérletben az SVI normalizálódásával a dCO₂ is a kiindulási értékére tért vissza, míg kísérlet-2-ben szintje magas maradt, ami inadekvát reszuszcitációt és reziduális hipovolémiát jelenthet.

A perioperatív időszakban a dCO₂ emelkedett értéke jó prediktív faktora a morbiditásnak, mortalitásnak. Műtét előtt álló betegeknél a magas dCO₂-vel rendelkező csoportban szignifikánsan magasabb volt a mortalitás, szemben azokkal, akiknek a dCO₂-je a normál

tartományban volt (36.4% vs. 4.5%). Posztoperatív intenzív osztályon kezelt magas rizikójú sebészeti populációban magas dCO_2 -vel rendelkező betegeknél több komplikáció lépett fel. A küszöbérték 5.8 Hgmm-nek bizonyult. Egy másik klinikai tanulmányban 5 Hgmm-nél magasabb dCO_2 96%-os szenzitivitással jelezte a posztoperatív komplikációk előfordulását olyan betegeknél, akiknek az $ScvO_2$ -je a normál tartományban ($\geq 71\%$) volt. Kritikus állapotú betegeknél a dCO_2 jó negatív korrelációt mutat a perctérfogattal, és megfelelően jelezi a kedvezőtlen kimenetelt szeptikus sokkos betegeknél. Munkacsoportunk által nemrég publikált állatkísérletben hipovolémia okozta 30% fölötti oxigén extrakciót az $ScvO_2$ 85%-os pozitív prediktív értékkel jelezte. Amennyiben az $ScvO_2$ -t kiegészítettük a dCO_2 -vel, ez az érték 100%-ra nőtt.

Mindkét kísérletünkben vérzéshatására a dCO_2 szignifikánsan megemelkedett, alacsony perctérfogat okozta károsodott szöveti vérátáramlást jelezve T_0 időpontban. A vérvesztés lépészetes korrekciójával a dCO_2 párhuzamosan javuló tendenciát mutatott, és értéke normalizálódott a verőtérfogat irányított folyadékterápia végére. Azonban, a perctérfogat vezérelt visszatöltés során a dCO_2 magasabb maradt inadekvát vérátáramlást jelezve. Ezt az alacsony áramlást a perctérfogat nem jelezte, mivel mindkettő csoportban tendenciájában hasonlóan mozgott és a normál tartományba került a kísérlet végére.

Eredményeink üzenete a klinikusok számára, hogy a dCO_2 és az $ScvO_2$ együttes alkalmazása nemcsak a **hipovolémia** diagnózisát segítik, hanem további terápiás végpontként szolgálhatnak a folyadékterápia vezetésében perioperatív hemodinamikai optimalizálás során.

Laktát clearance, mint hemodinamikai végpont hemorrágiás sokkban

Kísérletünkben a laktát több, mint kétszeresére emelkedett a véreztetés hatására és további növekedést mutatott a következő két reszuszitációs lépcsőnél. A kísérlet végére 25%-os csökkenést ért el a legmagasabb értékéhez viszonyítva, de szignifikánsan magasabb maradt a kiindulási értékhez képest.

A klinikusok gyakran találkoznak magas laktát szinttel hemodinamikailag instabil, vérző betegnél, amelynek háttérében leggyakrabban a szöveti hipoxia okozta anaerob anyagcsere folyamatok állnak. Azon posztoperatív időszakban intenzív osztályon kezelt sebészeti betegeknél, akiknél a felvételi és 24 órás laktát szint egyaránt magas volt, szignifikánsan magasabb a mortalitás, szemben azokkal, akiknél normál laktát szinteket mértek. Továbbá, erős evidencia van arra, hogy a laktát "clearance" sokkal informatívabb, mint az egyszeri mért

érték, és sokkal jobban tükrözi a terápia hatékonyságát, nemcsak szeptikus, hanem sebészeti betegeknél is. Azon betegeknél, akiknél hosszabb ideig perzisztálóan magas laktát szinteket mértek rosszabb volt a kimenetel, mint azoknál akik reagáltak a kezelésre és csökkenő laktát szintjük javuló tendenciát mutatott.

A kísérletünkben a T_2 időponttól a laktát szint csökkenő tendenciát mutatott és lehetséges, hogy egy hosszabb obszervációs időtartammal a kísérlet végén szintje normalizálódott volna. Azonban, a kinetikája lassabb volt, mint a dCO_2 , vagy $ScvO_2$ -é, így nem tudja megbízhatóan jelezni, hogy mikor kell a folyadék pótlást felfüggeszteni. A laktát "clearance" sokkal inkább mint egy nagyon erős "retrospektív indikátor" jelzi a terápia effektivitását. Az élettani alapokat véve, a laktát szint változása egy lépéssel az $ScvO_2$ és dCO_2 mögött halad, mivel szintje az oxigén adósság kialakulását követően szöveti hipoxia esetén emelkedik meg, míg a dCO_2 és $ScvO_2$ már jelezhetik az oxigén igény emelkedését, még az oxigén adósság kialakulása előtt. Jelenleg az ajánlások a laktát szint 6 órás monitorizálását javasolják. Eredményeink alapján azonban már 15-20 perces időintervallumban számottevő változás következhet be a laktát kinetikáját tekintve, így felmerül a lehetősége annak, hogy 6 órán belül is érdemes a terápia effektivitását monitorozni kritikus állapotú betegeknél. Eredményeink alapján arra következtethetünk, hogy percek alatt számottevő változások következhetnek be, ezért egy centrális vénás és egy artériás vérgáz vételével az előbb említett $ScvO_2$, dCO_2 és laktát szint és együttes interpretációjával gyors és megbízható módon monitorozhatjuk és vezethetjük betegünk folyadékreszuszcitációját.

Következtetések

Kísérleteink legfőbb üzenetei :

- 1) Hemorrágiás sokk kezelése során a folyadék terápia okozta hemodilúció miatt a reszuscitáció végére az ScvO₂ szignifikánsan alacsonyabb értéket ért el a kiindulási értékhez képest, ezért nem alkalmas önmagában hemodinamikai végpontnak. A dCO₂ jól tükrözte a verőtérfogat csökkenését és normalizálódását a vérzés és folyadékterápia során, ezért ajánlott az ScvO₂ mellé a dCO₂-t mint a szöveti véráramlás mutatóját komplementer paraméterként használni.
- 2) A laktát szint rapidan változott véreztetés és reszuscitáció alatt, de a kísérlet során szintje magas maradt, szemben az ScvO₂-vel és dCO₂-vel. Eredményeink alapján a laktát szint értékei rövid időn belül változhatnak, ezáltal monitorozása alkalmas lehet a beteg állapotának követésére az ajánlások által javasolt 6 órás időintervallumon belül is.
- 3) Reszuscitáció során a dCO₂ és egyéb, a **hypovolémia** rendeződését jól tükröző mutatók, mint például a pulzus nyomás variabilitás normalizálódása jelezheti, hogy keringő térfogat rendeződött, azonban a perisztálón alacsony ScvO₂ értékek felvethetik a hemodilúció miatt továbbra is fennálló oxigén adósságot, ami transzfúzió indikációját jelentheti.
- 4) Verőtérfogat vezérelt véreztetés és folyadéktöltés során a dCO₂ normalizálódott a verőtérfogat helyreállításakor, amíg az ScvO₂ megnövekedett oxigén extrakciót jelzett. Perctérfogat vezérelt folyadékreszuscitáció során az emelkedett dCO₂ és az alacsonyabb ScvO₂ inadekvát reszuscitációt jelzett a perctérfogat normalizálódásának ellenére.

Köszönetnyilvánítás

Hálás köszönetemet szeretném kifejezni Prof. Dr. Molnár Zsolt témavezetőmnek a tudományos munkám során nyújtott támogatásáért és a disszertáció elkészülésében nyújtott segítségéért.

Köszönettel tartozom Dr. Kaszaki Józsefnek és Prof Dr. Boros Mihálynak a kísérletes munka során nyújtott segítségért és jótanácsokért.

Köszönettel tartozom a Szegedi Tudományegyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézet és a Sebészeti Műtéttani Intézet minden dolgozójának akik támogattak és segítettek a munkáim során.

Végül, nagyon köszönöm a családomnak a türelmet és lelki támogatást.

A disszertációhoz kapcsolódó publikációk

1. **Németh M**, Tánczos K, Demeter G, Erces D, Kaszaki J, Mikor A, Molnár Z. Central venous oxygen saturation and carbon dioxide gap as resuscitation targets in a hemorrhagic shock. *Acta Anaesthesiol Scand.* 2014;58:611-9.

IF: 2.322

2. Tánczos K, **Németh M**, Trásy D, László I, Palágyi P, Szabó Z, Varga G, Kaszaki J. Goal-Directed Resuscitation Aiming Cardiac Index Masks Residual Hypovolemia: An Animal Experiment. *Biomed Res Int.* 2015;2015:160979.

IF: 2.134

3. Tánczos K, **Németh M**, Molnár Z. The multimodal concept of hemodynamic stabilization. *Front Public Health.* 2014;2:34.

IF: 1.96

Egyéb publikációk

4. Tánczos K, **Németh M**, Molnár Z. What'snew in hemorrhagicshock? IntensiveCareMed. 2015;41:712-4.

IF: 10.125

5. Mikor A, Trásy D, **Németh MF**, Osztroluczki A, Kocsi S, Kovács I, Demeter G, Molnár Z. Continuous central venous oxygen saturation assisted intraoperative hemodynamic management during major abdominal surgery: a randomized, controlled trial. BMC Anesthesiol. 2015;15:82.

IF: 1.375

6. Palágyi P, Kaszaki J, Rostás A, Érces D, **Németh M**, Boros M, Molnár Z. Monitoring Microcirculatory Blood Flow with a New Sublingual Tonometer in a Porcine Model of Hemorrhagic Shock. Biomed Res Int. 2015;2015:847152.

IF: 1.579

7. Trásy D, Tánczos K, **Németh M**, Hankovszky P, Lovas A, Mikor A, László I, Hajdú E, Osztroluczki A, Fazakas J, Molnár Z; EProK study group. Early procalcitonin kinetics and appropriateness of empirical antimicrobial therapy in critically ill patients: A prospective observational study. J Crit Care. 2016;34:50-5.-2öp<

IF: 1.995

8. Trásy D, Tánczos K, **Németh M**, Hankovszky P, Lovas A, Mikor A, Hajdú E, Osztroluczki A, Fazakas J, Molnár Z. Delta Procalcitonin is a BetterIndicator of InfectionthanAbsoluteProcalcitoninValuesinCriticallyIll Patients: A prospective observational study. J Immunol Res. 2016;2016:3530752.

IF: 2.812

Total IF: 24.302